

Bij de invoering van de Wmo 2015 is bewust gekozen voor een landelijke toegankelijkheid van beschermd wonen. Dit vanuit de gedachte dat wordt voorkomen dat de behoefte aan beschermd wonen een belemmering vormt voor mensen om zich elders te vestigen (TK 2013-2014, 33 841, nr. 3 p. 127). Omdat in de praktijk blijkt dat cliënten vaak een aanvraag indienen bij de gemeente waar beschermd wonen instellingen gevestigd zijn, wordt deze gedachte in dit voorstel voor wijziging van de Wmo 2015 losgelaten. Het doel van de wetswijziging is met name om te komen tot een meer gelijke spreiding van beschermd wonen cliënten over de gemeenten, zodat dit aansluit bij het objectieve verdeelmodel dat geleidelijk wordt ingevoerd en gemeenten meer evenredig belast worden als het gaat om beschermd wonen, de woningmarkt, uitkeringen etc. Schulinck ziet een aantal kanttekeningen bij het voorstel voor invoering van het woonplaatsbeginsel die hieronder kort worden toegelicht.

Ontbreken cliëntperspectief

Het wetsvoorstel staat volgens Schulinck op gespannen voet met de oorspronkelijke gedachte dat mensen vrij zijn om zich elders te vestigen. Weliswaar zal het voor een groot deel van de cliënten positief zijn als er lokaal meer mogelijkheden komen voor beschermd wonen, maar er zullen ook cliënten zijn die er bewust voor kiezen om ergens anders te gaan wonen bijv. omdat ze dichter bij familie willen wonen, daar meer mogelijkheden zien om zich te ontplooiën etc. Op basis van het concept wetsvoorstel kan de gemeente die dan beschermd wonen verstrekt zorgen voor een beschermd wonen plek in een andere gemeente. De vraag is echter of dit ook gebeurt of dat gemeenten zich vooral gaan beperken tot het aanbod dat zij lokaal/regionaal hebben ingekocht. En als de cliënt wel een plek in een andere gemeente krijgt toegewezen en uitstroom er niet snel inzit, blijft de cliënt voor de aanspraak op beschermd wonen tot in het oneindige gebonden aan de gemeente die in eerste instantie beschermd wonen heeft verstrekt. De vraag is of dit, voor zowel de cliënt als de gemeente, wenselijk is als de cliënt na verloop van tijd verder geen binding meer heeft met die betreffende gemeente.

Biedt het wetsvoorstel daadwerkelijk een oplossing voor het probleem?

In de toelichting op het wetsvoorstel wordt er vanuit gegaan dat er door de wetswijziging lokaal meer voorzieningen voor beschermd wonen ontstaan. De vraag is of deze aanname terecht is. Gemeenten kunnen immers ook beschermd wonen plekken in andere gemeenten inkopen. Weliswaar betaalt de gemeente dan wel voor die plaatsing, maar de uitstroom effecten veranderen dan niet. Er kan dus nog steeds een prikkel bestaan voor gemeenten om geen lokale plekken te realiseren, zodat de mensen die uitstromen uit beschermd wonen zich eerder vestigen in omliggende gemeenten en aldaar een beroep doen op huisvesting, een uitkering en/of ambulante Wmo ondersteuning.

De relatie met de ontwikkeling naar een beschermd thuis ontbreekt

In de toelichting op het wetsvoorstel wordt een aantal keer de relatie gelegd met de toekomstvisie op beschermd wonen. Deze visie draagt de naam “van beschermd wonen naar een beschermd thuis”. Op basis van de Memorie van Toelichting bij dit wetsvoorstel lijkt het doel van de transformatie echter met name te zijn dat er lokaal meer voorzieningen voor beschermd wonen komen. Bij beschermd wonen gaat het volgens de definitie in de Wmo 2015 echter om wonen in een accommodatie van een instelling (artikel 1.1.1 Wmo 2015). De vraag is of het wel zo wenselijk is dat er lokaal meer beschermd wonen plekken komen als de visie is dat uiteindelijk minder mensen in een instelling gaan wonen omdat zij thuis de benodigde begeleiding ontvangen.

Naar het idee van Schulinck is het belangrijk om alvorens het wetsvoorstel verder in routing wordt gebracht goed in kaart te brengen of het een oplossing biedt voor de, weliswaar complexe, uitdagingen die er nu zijn en of er geen nieuwe problemen te verwachten zijn vanuit zowel het perspectief van gemeenten, cliënten en aanbieders.

Wordt het wetsvoorstel op hoofdlijnen in stand gelaten, dan zijn er nog 2 specifieke punten die Schulinck hierbij onder de aandacht wil brengen:

De definitie van woonadres

In de nu voorgestelde definitie van woonadres wordt aangesloten bij de Wet Brp. Op pagina 5 van de Memorie van Toelichting staat dat dit aansluit bij de verstrekking van andere voorzieningen in de zin van de Wmo 2015. Dit is echter niet helemaal juist. In de MvT bij de Wmo 2015 staat dat om een maatwerkvoorziening te krijgen, ingezetenen zich moeten wenden tot het college van de gemeente waarin zij wonen' (TK 2013-2014 33 841, nr. 3, p. 126). De term 'wonen' is niet verder uitgelegd in de Wmi 2015. In de MvT staat echter ook dat 'de regering hecht eraan te benadrukken dat de gemeente waar de betrokkene zich inschrijft in het GBA (lees Brp), op basis van dit wetsvoorstel gehouden is eventueel noodzakelijke maatschappelijke ondersteuning te verlenen' (TK 2013-2014, 33 841, nr. 3, p. 43). Naar vaste Wmo rechtspraak van de CRvB vormen de Brp-gegevens bij de bepaling van de woonplaats echter slechts een belangrijke aanwijzing, maar zijn ze niet doorslaggevend. De vraag in welke gemeente de belanghebbende woonplaats heeft, dient beantwoord te worden aan de hand van concrete feiten en omstandigheden (CRvB 22-9-2010, ECLI:NL:CRVB:2010:BO0285 en CRvB 11-12-2013, ECLI:NL:CRVB:2013:2888). Voor het bepalen van de woonplaats van de cliënt is de feitelijke verblijfplaats dus doorslaggevend. Door met de definitie van woonadres in dit wetsvoorstel wel uitsluitend aan te sluiten bij de Brp, ontstaat er mogelijk dus een verschil in welke gemeente voor beschermd wonen en voor andere Wmo voorzieningen verantwoordelijk is.

De doorwerking van artikel 1.2.1 lid 2 onderdeel a

Op basis van dit artikel blijft de gemeente die eerder beschermd wonen heeft verstrekt aan cliënt, verantwoordelijk voor een nieuwe verstrekking hiervan. De vraag is of dit, gelet op het beschreven doel van het wetsvoorstel in de Memorie van Toelichting, in alle gevallen wenselijk is. Dit betekent namelijk ook dat cliënten die voor de invoering van de wetswijziging al beschermd wonen, hiervoor ook in de toekomst een beroep blijven doen op dezelfde gemeenten. Het beoogde effect dat er meer spreiding komt over de gemeenten zal heel geleidelijk zijn doordat de wetswijziging enkel effect heeft op de nieuwe populatie van cliënten die beschermd wonen. Wellicht is dit in de meeste gevallen gewenst en in lijn met de geleidelijke invoering van het objectieve verdeelmodel, maar de vraag is of de effecten van deze bepaling daadwerkelijk goed doordacht zijn. Dit hangt samen met de verwachting op pagina 8/9 van de Memorie van Toelichting dat cliënten die langdurig beschermd wonen nodig hebben, doorstromen naar de Wlz. Mogelijk dat er op basis van de beoordelingen die het CIZ dit jaar hiervoor al heeft gedaan, al meer te zeggen is hierover. Gelet op de eigen, strikte toegangscriteria voor de Wlz is het naar het idee van Schulinck ook denkbaar dat er toch nog cliënten langdurig zijn aangewezen op beschermd wonen, bijvoorbeeld omdat de blijvende behoefte aan permanente zorg moeilijk vast te stellen is en zij daarom geen toegang krijgen voor de Wlz.